

Nr 176.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m.; given Stockholms slott den 4 april 1913.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civil- och finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att för år 1914 anvisa ett anslag av 4,650,000 kronor för bestridande av på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring samt

att besluta, att arbetarförsäkringsfonden från den 31 december 1914 skall överflyttas till och ingå i den fond, som enligt lagen om pensionsförsäkring skall bildas genom de försäkrades avgifter.

Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Axel Schotte.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet ä Stockholms slott den 4 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              BERG,
              BERGSTRÖM,
              friherre ADELSWÄRD,
              PETRÉN,
              STENSTRÖM,
              LARSSON,
              SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

Genom beslut den 28 mars 1913 har Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga förslag till lag om allmän pensionsförsäkring; och hade jag därvid tillfälle uttala, att jag inom kort finge tillfälle att underställa Kungl. Maj:t frågan om anslag för år 1914 för pensionsförsäkringens genomförande, i sammanhang varmed finge lämnas en allmän redogörelse beträffande inkomster från nya inkomstkällor, vilka under försäkringens utveckling kunde beräknas.

I anslutning härtill anhåller jag nu att få upptaga frågan om anslag för år 1914 till bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionsförsäkringens ävensom att anmäla andra i sammanhang härmed påkallade beslut.

Till en början torde jag få erinra om, att ett så genomgripande förslag som det Riksdagen förelagda om en allmän pensionsförsäkring, omfattande i det närmaste hela befolkningen, kommer, även med de ganska begränsade belopp, vartill pensionerna kunnat sättas, givetvis att betinga betydande uppoffringar för det allmänna.

Försäkringen består, med avseende å grunderna för kostnadernas bestridande, av två delar, av vilka den ena delen, *avgiftspensioneringen*, väsentligen bestrides genom de försäkrades avgifter och den andra delen, *tilläggs-pensioneringen* (pensionstillägg, pensionstillskott, understöd) helt och hållet bekostas av allmänna medel.

Vad först beträffar *avgiftspensioneringen* har ålderdomsförsäkringskommittén, på vars utredning och förslag Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring väsentligen grundats, avsett, att de i lagförslaget upptagna årsavgifterna skola förslå till en årlig pension av för man trettio och för kvinna tjugotre procent av de erlagda pensionsavgifternas sammanlagda belopp, dock med viss reduktion för dem, som vid lagens ikraftträdande fyllt 45 år. Det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, som Kungl. Maj:t förelagt Riksdagen, upptar emellertid en pension efter en genomsnittlig grund, lika för man och kvinna, av trettio procent av de inbetalda avgifterna, dock med nedsättning, enligt särskild skala, av pensionen för dem, som vid lagens ikraftträdande fyllt 18 år. Enligt bestämmelserna i lagförslaget skall den förlust, som för den samlade fonden skulle uppkomma därigenom, att avgiftspensionen för kvinna således skall utgå med samma belopp som för man, årligen tillskjutas av staten. Detta årliga tillskott av statsmedel kan beräknas till omkring 1,500,000 kronor för år 1914, men kommer framdeles att något stiga.

Enligt nyssberörda förslag är också medgivet att inom vissa gränser erlägga frivilliga avgifter, för vilka en pension erhålles utgörande för varje erlagd avgift en och en tredjedels procent av avgiftens belopp för varje år, som förflutit från den dag avgiften erlades till den dag, från vilken pensionen utgår. Till varje för kvinna gjord insats skall till den frivilliga försäkringen av statsmedel utgå ett belopp motsvarande en femtedel av insatsen. Att beräkna den kostnad för staten, som härav kan uppkomma, är ytterst vanskligt, då man svårigen kan förutse, i vad grad denna frivilliga försäkring kan komma att anlitas. Enligt den tyska frivilliga försäkringens erfarenheter kan man emellertid antaga, att den frivilliga försäkringen ungefär kommer att hålla sig vid omkring 5 % av den obligatoriska. Såsom förslaget med frivilliga avgifter lagts

hos oss, torde det knappast kunna antagas, att den frivilliga försäkringen blir mera anlitaad här än i Tyskland. Det tillskott av statsmedel, som för sistberörda ändamål skulle erfordras, kan i allt fall icke anses avsevärt, och inträder under alla förhållanden icke under nästa år.

Övergångsbestämmelserna i nyssnämnda lagförslag innehålla ävenledes, att den ökade kostnad, som erfordras för att bereda dem, som vid lagens ikraftträdande fyllt aderton år, pension med vissa angivna procent å de erlagda avgifterna, skall bestridas av statsmedel. Denna bestämmelse är så avfattad, att arbetareförsäkringsfonden, som vid 1914 års ingång beräknas till nära 36,000,000 kronor och som avses just för att åt den nuvarande generationen kunna meddela avgiftspensioner enligt i lagförslaget angivna grunder, skall förslå till nämnda pensioner, även utan anlitaande av 1914 års ränta å fonden, vilken ränta i följd därav är beräknad såsom inkomst i det för 1913 års Riksdag framlagda statsregleringsförslaget. Något särskilt tillskott av anslagsmedel för avgiftspensioneringen i nu förevarande avseende erfordras således ej. Avgiftspensioneringen kommer följaktligen allenast att orsaka statsverket några nya kostnader i följd av den föreslagna likställigheten i avgiftspensioner mellan man och kvinna. På sätt nyss erinrats uppgår det bidrag, som härför erfordras, till, för den obligatoriska försäkringen för närvarande omkring 1,500,000 kronor samt för den frivilliga försäkringen under den närmaste framtiden med all sannolikhet högst 75,000 kronor.

Med den försiktighet, som kommittén iakttagit vid alla sina beräkningar, torde man också kunna vara förvissad om, att avgiftspensioneringen vilar på solida och hållbara grunder, och att staten icke skall behöva att, utöver vad nyss omförmälts, träda emellan för denna del av försäkringen.

Vidkommande härefter *tilläggspensioneringen*, så skall, på sätt ovan erinrats, densamma bäras endast av det allmänna. Totalkostnaden för det allmänna — fränsett administrationskostnaden, — är av kommittén beräknad till 31,693,000 kronor om året, motsvarande förhållandena vid 1907 års utgång och under förutsättning att försäkringen då varit i kraft sedan 80 å 90, år d. v. s. för närvarande vore i full verksamhet. Enligt kommitténs uppgift fördelar sig denna kostnad på följande sätt:

	M ä n.		K v i n n o r.		Hela det allmännas bidrag (1907).
	Gifta. Kr.	Ej gifta. Kr.	Gifta. Kr.	Ej gifta. Kr.	
För invalider över 60 år	3,250,000	4,209,000	2,286,000	12,194,000	21,939,000
» » under 60 år.....	500,000	1,581,000	900,000	4,709,000	7,690,000
» höjning av pensionstilläggen	1,100,000	432,000	—	532,000	2,064,000
Summa	4,850,000	6,222,000	3,186,000	17,435,000	31,693,000
% av hela kostnaden.....	15,3	19,6	10,1	55,0	

Enligt nyssnämnda för Riksdagen framlagda lagförslag har föreslagits att under viss förutsättning ett pensionstillägg av 60 kronor för varje barn skall utgå till invalid fader eller moder. Kostnaden härför är högst 1,200,000 om året, sannolikt lägre. Kostnaden för denna pensionering kan anses till sitt fulla belopp inträda mycket hastigare än pensioneringen i övrigt. Försiktigheten synes därför bjuda att redan från försäkringens första år upptaga hela kostnaden för denna barnpensionering ävensom att beräkna densamma till nyss angivna belopp 1,200,000 kronor.

Med inberäkning av nämnda belopp, 1.200,000 kronor, för barnpensioneringen skulle det allmännas totalkostnad för pensionstillägg (och understöd) uppgå till, i stället för av kommittén beräknade 31,693,000 kronor, 32,893,000 kronor om året. Från nämnda 32,893,000 kronor bör emellertid dragas 500,000 kronor, utgörande den minskade kostnad, som orsakas genom att höjningen av pensionstillägget för personer, som betalt de högre avgifterna, sänkts från av kommittén föreslagna 1½ % till 1 % av de erlagda avgifterna. Härmed skulle kostnaden kunna beräknas till 32,393,000 kronor eller allenast 700,000 kronor mera än kommittén i ovannämnda tabell upptagit.

Till angivna något över 32,000,000 kronor skulle således totalkostnaden efter hand uppgå, om befolkningsförhållandena fortfarande förbleve desamma som vid 1907 års utgång. I följd av befolkningens ökning kommer dock, såsom också kommittén erinrat, den årliga kostnaden att växa något snabbare än som motsvarar nämnda maximikostnad. I detta sammanhang torde emellertid få erinras, att en ökning av befolkningen medför en absolut ökning av beskattningsföremål och därmed också en absolut ökning av statens förmåga att bära den härav ökade utgiften för pensionstillägg.

Den för första året av kommittén beräknade utgiften för det allmänna för pensionstillägg och understöd skulle uppgå till 900,000 kronor. Härefter skulle under ungefär 20 år det allmännas kostnad stiga med omkring 1,500,000 kronor om året, varefter tillväxten hastigt avtog, i den mån försäkringen närmade sig jämviktsläget, då kostnaden bleve ungefär konstant, fränsett variationer genom i olika riktningar verkande, delvis varandra neutraliserande faktorer, såsom pensionstilläggens höjning, emigrationen, förbättringar i befolkningens ekonomiska ställning o. s. v.

Emellertid hava i det nyss beslutade lagförslaget övergångsbestämmelserna i det avseendet ändrats i förhållande till kommitténs förslag, att den nuvarande generationen i avsevärt större utsträckning kommit med under försäkringen. Detta medför en ökad kostnad redan för det första året av omkring 3,000,000 kronor. Samtidigt orsakar detta förhållande, att försäkringen i sin helhet något tidigare kommer i jämviktsläge än som blir fallet med kommitténs förslag.

Kostnaden för första året av försäkringens ikraftträdande blir således:

bidrag till kvinnornas avgiftspensioner.....	kr. 1,500,000: —
pensionstillägg, tillhopa	» 4,200,000: —
	<hr/>
	Summa kr. 5,700,000: —

Härtill kommer administrationskostnaden, för år 1914 kronor 600,000: —.

Med den antagna ökningen för pensionstilläggen av ungefär 1,500,000 kronor om året — samt med beaktande *dels* att bidraget till kvinnornas avgifter kan antagas växa med nära en procent om året, vilket, med inräknande av tillskott från staten för den frivilliga försäkringen för kvinnor, torde böra beräknas medföra en höjning av 100,000 kronor för vart femte år, *dels ock* att procenten av den särskilda ökningen för pensionstillägg åt pensionstagare, som betalt de högre avgifterna, nedsatts från $1\frac{1}{3}$ till 1 %, vilket medför någon minskning i kostnaderna för den tid, varom här är fråga — kan, med ledning av kommitténs utredning och med inräknande av folkmängdsökningen, den överslagsberäkning göras av det allmännas totalkostnad för de närmaste åren, intildess det ungefärliga jämviktsläget inträder, som är meddelad i efterföljande tabell. Tabellen, som är granskad av regeringsrådet Lindstedt, upptager icke administrationsutgifterna för försäkringen. Beräkningarna äro gjorda i jämna 100,000-tal.

A r.	Tillskott till kvinnornas avgiftspension.	Pensionstillägg (inkl. pensions-tillägg för barn).	Summa.
1914	1,500,000	4,200,000	5,700,000
1915	1,600,000	5,800,000	7,400,000
1916	1,600,000	7,400,000	9,000,000
1917	1,600,000	9,000,000	10,600,000
1918	1,600,000	10,600,000	12,200,000
1919	1,600,000	12,200,000	13,800,000
1920	1,700,000	13,800,000	15,500,000
1921	1,700,000	15,400,000	17,100,000
1922	1,700,000	17,000,000	18,700,000
1923	1,700,000	18,500,000	20,200,000
1924	1,700,000	20,000,000	21,700,000
1925	1,800,000	21,500,000	23,300,000
1926	1,800,000	23,000,000	24,800,000
1927	1,800,000	24,400,000	26,200,000
1928	1,800,000	25,800,000	27,600,000
1929	1,800,000	27,200,000	29,000,000
1930	1,900,000	28,600,000	30,500,000
1931	1,900,000	30,000,000	31,900,000
1932	1,900,000	31,300,000	33,200,000
1933	1,900,000	32,600,000	34,500,000

Om av totalkostnaden för pensionstilläggen, enligt det förslag, som här framlagts, $\frac{3}{4}$ bestridas av staten och $\frac{1}{4}$ av kommuner och landsting samt tillskottet till avgiftspensioneringen (för kvinnornas avgiftspensionering) faller på staten ensam, fördelar sig sammanlagda kostnaden för det allmänna på följande sätt mellan staten samt kommuner och landsting på sätt nedanstående tabell utvisar, varvid uppmärksammas att beräkningarna äro gjorda i jämna 50,000-tal.

Å r.	Staten.	Kommunerna och landstingen.
1914	4,650,000	1,050,000
1915	5,950,000	1,450,000
1916	7,150,000	1,850,000
1917	8,350,000	2,250,000
1918	9,550,000	2,650,000
1919	10,750,000	3,050,000
1920	12,050,000	3,450,000
1921	13,250,000	3,850,000
1922	14,450,000	4,250,000
1923	15,600,000	4,600,000
1924	16,700,000	5,000,000
1925	17,900,000	5,400,000
1926	19,050,000	5,750,000
1927	20,100,000	6,100,000
1928	21,150,000	6,450,000
1929	22,200,000	6,800,000
1930	23,350,000	7,150,000
1931	23,400,000	7,500,000
1932	25,400,000	7,800,000
1933	26,350,000	8,150,000

Administrationskostnaden för staten, i början 600,000 kronor om året samt inemot periodens slut 800,000 kronor årligen, är icke här inräknad, ej heller äro de kostnader i administrationshänseende, som kommunerna och i någon mån även landstingen torde få vidkännas, upptagna under rubriken kommunerna och landstingen härövan.

* * *

*

Enligt förestående uppgift utgör kostnaden år 1914 för pensionsförsäkringens genomförande för statens del 4,650,000 kronor. I årets statsverksproposition är för pensionsförsäkringen beräknat ett anslag av 5,000,000 kronor. Emellertid kommer utöver nämnda 4,650,000 kronor att erfordras kostnaden för administrationen av försäkringen, beräknad

till 600,000 kronor. Det skulle således på 1914 års statsreglering erfordras ett ytterligare belopp av 250,000 kronor; och torde chefen för finansdepartementet härom komma att vidare uttala sig.

Enligt förenämnda lagförslag skola pensionsärendena handläggas av en för hela riket gemensam myndighet, benämnd pensionsstyrelsen, för vilkens organisation och verksamhet, i vad de icke äro i lagförslaget angivna, Kungl. Maj:t och Riksdagen skola bestämma grunderna. Förslag i sådant syfte skall inom kort underställas Kungl. Maj:t.

Därefter anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelswärd:

»Enligt 10 § i det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring som Kungl. Maj:t med proposition den 28 mars 1913 förelagt Riksdagen skall kostnaden för pensionstilläggen bestridas till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av kommunerna och landstingen.

Den fjärdedel, som är avsedd att utgå från kommunerna och landstingen, skall fördelas med en åttondel på kommunerna och en åttondel på landstingen. Den på kommunerna belöpande åttondelen skall fördelas mellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttondelen av pensionstillägget för pensionstagare, som var i kommunen mantalskriven vid den tid, från vilken tillägget bestämts att utgå, och att, där tillägget blivit på visst sätt ökat, åttondelen av ökningen bestrides av den kommun, i vilken pensionstagaren då var mantalsskriven.

Den på landstingen och de städer som icke deltaga i landsting belöpande åttondelen skall fördelas sålunda, att varje landsting bidrager med ett belopp, motsvarande vad som enligt stadgade grunder belöper å de i landstinget deltagande kommunerna, och att varje stad, utöver det belopp, som enligt samma grunder skall av staden gäldas, ytterligare bidrager med lika stort belopp.

Genom dessa kostnaders fördelning på landsting och kommuner komma de att betunga kommunerna mindre ojämnt, än om hela beloppet direkt fördelades på primärkommunerna.

En i allo jämn fördelning kommunerna emellan av deras andel i berörda kostnader läre i närvarande stund, då kommunalskatteproblemet ännu icke fått sin lösning, icke kunna vinnas. En av den pågående kommunalskatteutredningens viktigaste uppgifter är just att åvägabrinda utjämning av de på kommunerna vilande allmänna bördorna, och det är givet, att denna utredning kommer att inbegripa jämväl den nya utgift, som är avsedd att nu läggas på kommunerna.

Statens kostnader för folkpensioneringen skulle enligt den plan, som chefen för civildepartementet nu framlagt, utöver arbetareförsäkringsfondens bidrag till densamma — ett ämne, vartill jag framdeles ber att få återkomma — under åren 1914—1933, vilket sistnämnda år den inträder i sitt ungefärliga jämviktsläge, vara att beräkna på sätt efterföljande tablå utvisar:

År.	Pensioneringen. Kronor.	Administrationen. Kronor.	Summa. Kronor.
1914	4,650,000	+ 600,000	= 5,250,000
1915	5,950,000	+ 600,000	= 6,550,000
1916	7,150,000	+ 600,000	= 7,750,000
1917	8,350,000	+ 600,000	= 8,950,000
1918	9,550,000	+ 650,000	= 10,200,000
1919	10,750,000	+ 650,000	= 11,400,000
1920	12,050,000	+ 650,000	= 12,700,000
1921	13,250,000	+ 700,000	= 13,950,000
1922	14,450,000	+ 700,000	= 15,150,000
1923	15,600,000	+ 700,000	= 16,300,000
1924	16,700,000	+ 750,000	= 17,450,000
1925	17,900,000	+ 750,000	= 18,650,000
1926	19,050,000	+ 750,000	= 19,800,000
1927	20,100,000	+ 800,000	= 20,900,000
1928	21,150,000	+ 800,000	= 21,950,000
1929	22,200,000	+ 800,000	= 23,000,000
1930	23,350,000	+ 800,000	= 24,150,000
1931	24,400,000	+ 800,000	= 25,200,000
1932	25,400,000	+ 800,000	= 26,200,000
1933	26,350,000	+ 800,000	= 27,150,000

Förenämnda i summakolumnen upptagna belopp beteckna de särskilda riksstaternas totala belastning för pensioneringen.

Vad 1914 års budget beträffar överstiger det belopp, som enligt förestående tablå föreslagits för nämnda år, med 250,000 kronor vad i årets statsverksproposition beräknades för folkpensioneringen.

För att i budgeten balansera denna ökade utgift finnes emellertid till disposition en i årets statsregleringsförslag icke beräknad inkomst.

Statskontoret har nämligen i underdånig skrivelse den 17 januari 1913 erinrat därom, att 1911 års rikshuvudbok utvisade, att en reservation å 276,986 kronor 77 öre förefunnits vid årets slut å de medel, som enligt riksstaten anvisats såsom ersättning till underlättande av åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande.

Då enligt Kungl. Maj:ts med 1911 års riksdag fattade beslut de kostnader, som tillförene bestritts från ifrågavarande avsatta medel från och med år 1912 anvisats till utgående från ett under sjätte huvudtiteln uppfört ordinarie anslag till sjukkasseväsandets befrämjande, vilket anslag erhållit förslagsanslags natur, har statskontoret i sin berörda skrivelse hemställt, att nämnda reservation måtte i rikshuvudboken för år 1912 få överföras till statsverkets kassafond.

Det synes mig ligga nära till hands att av ifrågavarande reservation för 1914 års statsreglering taga i anspråk det i förevarande avseende erforderliga beloppet 250,000 kronor, som i sådant fall skulle upptagas under inkomstiteln »i anspråk tagna kapitaltillgångar» och rubriken »reservation å avsättning till underlättande av åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande».

I det för den nu församlade Riksdagen framlagda förslaget till statsverksproposition för år 1914 är för pensionsförsäkringen under sjätte huvudtiteln, såsom nämnt är, beräknat ett belopp av 5,000,000 kronor. Å andra sidan är å riksstatens inkomstsida för samma år beräknad ränta å arbetarförsäkringsfonden med 1,450,000 kronor. Denna ränta står efter nämnda år ej vidare till förfogande för statsregleringen, då densamma jämte fonden enligt den av chefen för civildepartementet meddelade plan för försäkringen är avsedd att uppgå i den i 12 § i förslaget till lag om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond. Att räntan för år 1914 det oaktat beräknats för statsregleringen beror därpå, att, såsom chefen för civildepartementet redan meddelat, arbetarförsäkringsfonden icke är avsedd att tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål förr än vid utgången av år 1914.

När det gäller att med utgångspunkt från nu förhandenvarande statsregleringsförutsättningar från och med år 1915 för framtiden beräkna vad budgeten må tåla, alltså vilket belopp som för pensioneringen må kunna beräknas inom ramen av de nuvarande inkomstitlarna och de för dem nu gällande grunder, måste man uppenbarligen från de å 1914 års riksstatsförslag för ändamålet uppförda 5,000,000 kronor frånräkna ett mot ovan omförmälda ränta svarande belopp, som i runt tal kan sättas till 1,500,000 kronor.

Men ej heller de 3,500,000 kronor, som därefter återstå, utgöra det belopp, som budgeten med de av pensioneringen föranledda utgifterna för framtiden kan tåla utan tillitande av nya inkomstkällor eller vidtagande av åtgärder i syfte att göra de nu förefintliga mera givande. Detta sammanhänger med nedan angivna angelägenhet.

Kungl. Maj:t har nämligen förut denna dag beslutat förelägga Riksdagen proposition, avseende statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från deras ekonomiska beroende av rusdrycksmedlen, vilket förslag jämsväl inverkar på den nu föreliggande frågan.

I enlighet med ett av den s. k. rusdrycksmedelskommittén med betänkande den 29 december 1911 avgivet förslag, jämkat i överensstämmelse med vad nykterhetskommittén i utlåtande häröver den 15 december 1912 hemställt, har jag föreslagit en lagbestämd begränsning av de rusdrycksmedel, som efter brännvinsförsäljningsmedleus indragning till staten och beredande i samband därmed av ersättning åt kommuner, landsting och hushållningssällskap för deras mistade inkomster från sistnämnda medel få användas för statsregleringens behov, i sammanhang varmed kommer att föreslås fondering av överskottet å rusdrycksmedlen.

Begränsningssiffran har jag i enlighet med nykterhetskommitténs förslag ansett mig böra sätta till 39,000,000 kronor. Då häri ingår ersättning till kommuner, landsting och hushållningssällskap med belopp av 12,800,000 kronor — motsvarande indragna brännvinsförsäljningsmedel — beräknas av brännvinstillverkningsskatten, punschskatten och maltskatten komma till användning för statsregleringen allenast 26,200,000 kronor. I förslaget till riksstat för år 1914 äro dessa skatter upptagna tillhopa till 27,800,000 kronor.

Mitt förslag rörande frigörandet från det ekonomiska beroendet av rusdrycksmedlen är avsett att träda i kraft med ingången av år 1915. Från sagda tidpunkt skulle man alltså hava att för statsregleringen räkna med 1,600,000 kronor lägre belopp från nyssnämnda skatter än för år 1914.

Om man vill finna det belopp, som från och med år 1915 för pensioneringen må kunna uppföras på riksstaten utan anlitande av nya inkomstkällor eller vidtagande av åtgärder i syfte att göra de nu förefintliga mera givande, måste man under förutsättning av bifall till mitt nyssnämnda förslag från det å 1914 års riksstatsförslag för pensioneringen beräknade beloppet frändraga ytterligare det belopp, som be-

tecknar minskningen i ifrågavarande skatters bidrag till statsregleringen och som lämpligen lärer kunna avrundas till 1,500,000 kronor.

För folkpensioneringen skulle alltså under angivna förutsättningar från de nuvarande statsinkomsterna kunna beräknas ett årligt bidrag av 2,000,000 kronor.

Drages detta belopp från vad enligt den av mig förut meddelade tablån för pensioneringskostnaderna bör anvisas å riksstaten för de särskilda åren — jag bortser från år 1914, för vilket år redan är sörjt — fram till tidpunkten för det ungefärliga jämnviktsläggets uppnående, erhåller man de belopp, som för samma år behöva ytterligare anskaffas för ifrågavarande ändamåls tillgodoseende.

Efterföljande tablå åskådliggör behovets stegring och de erforderliga beloppens relation till vad å riksstaten är avsett att för ändamålet anvisas för varje år:

År.	Anslagen i sin helhet.	Därav täckas inom den nuvarande budgetens ram.	Återstår således att täcka.
1914	5,250,000	5,250,000	---
1915	6,550,000	2,000,000	4,550,000
1916	7,750,000	2,000,000	5,750,000
1917	8,950,000	2,000,000	6,950,000
1918	10,200,000	2,000,000	8,200,000
1919	11,400,000	2,000,000	9,400,000
1920	12,700,000	2,000,000	10,700,000
1921	13,950,000	2,000,000	11,950,000
1922	15,150,000	2,000,000	13,150,000
1923	16,300,000	2,000,000	14,300,000
1924	17,450,000	2,000,000	15,450,000
1925	18,650,000	2,000,000	16,650,000
1926	19,800,000	2,000,000	17,800,000
1927	20,900,000	2,000,000	18,900,000
1928	21,950,000	2,000,000	19,950,000
1929	23,000,000	2,000,000	21,000,000
1930	24,150,000	2,000,000	22,150,000
1931	25,200,000	2,000,000	23,200,000
1932	26,200,000	2,000,000	24,200,000
1933	27,150,000	2,000,000	25,150,000

Då jag nu går att redogöra för min uppfattning om, huru den ifrågasatta folkpensioneringen bör kunna finansieras, kommer jag icke

att framlägga en finansplan i den meningen, att den ger direkt anvisning på de medel, som avses just för detta ändamål. Det skulle vara att ifråga om denna betydande statsutgift göra ett avsteg från de allmänna principer, efter vilka riksstaten numera är uppställd. En sådan anordning skulle för övrigt icke utan avsevärda praktiska svårigheter kunna genomföras.

Problemet rörande en finansplan för pensioneringen ställer sig allmänt sett sålunda: Finnas statsinkomster att motse i tillräcklig omfattning för att möta de genom folkpensioneringen ökade statsutgifterna?

Vid prövningen av detta spörsmål samlar sig intresset i första hand om frågan, huruvida den erforderliga inkomstökningen kan ske inom ramen av de nuvarande inkomstitlarna och de för dem nu gällande normer.

Att en ökning av de nuvarande statsinkomsterna i stort sett helt automatiskt kommer att äga rum, lärers få anses ovedersägligt. Att ökningen även utan någon förändring i grunden för inkomsternas beräkning kommer att bli så avsevärd vid utgången av de omkring tjugu år, varom närmast är fråga, att den i och för sig skulle motsvara en icke obetydlig del av den ökade utgiften, torde nog också vara mycket antagligt. Det oaktat anser jag försiktigheten bjuda att för mötande av den väntade nya utgiften icke lita till en sålunda antydd automatisk ökning av de nuvarande statsinkomsterna.

Jag utgår nämligen från att den normala utgiftsökningen kommer att taga de automatiskt stigande inkomsterna i anspråk och att de nuvarande inkomstitlarna alltså komma att bidra till pensioneringen allenast med ett årligt belopp, motsvarande vad för ändamålet är beräknat i förslaget till riksstat för år 1914 efter avdrag, på sätt jag förut anfört, av vissa inkomster, som icke stå statsregleringen till buds efter 1914. Detta belopp utgör, som nämnt, 2,000,000 kronor.

Med denna utgångspunkt, som torde kunna erkännas erbjuda full trygghet vid fortsatta beräkningar, blir det uppenbarligen nödvändigt att i anledning av den betydande belastning av budgetens utgiftsida, som folkpensioneringen kommer att förorsaka, söka att utfinna nya inkomstkällor eller sådana nya normer för inkomsternas bestämmande, som leda till förbättrad avkastning av någon eller några av de nuvarande inkomstitlarna.

Innan pensioneringen nått sitt jämviktsläge, kan det måhända bli nödvändigt att anlita bägge dessa vägar.

Sedan åtskilliga år tillbaka har pågått utredning i syfte att reglera tobaksbeskattningen i riket. Efter det att särskilda sakkunniga den

26 januari 1904 avgivit förslag i ämnet, uppdrogs jämlikt nådigt bemyndigande den 11 juni 1909 av dåvarande chefen för finansdepartementet åt särskilt tillkallade sakkunniga att verkställa utredning och uppgöra förslag till reglering av tobaksbeskattningen i syfte att vinna ett effektivare skatteresultat än det, som det av förstnämnda sakkunniga utarbetade förslag enligt gjorda beräkningar skulle lämna samt därvid särskilt undersöka möjligheterna för ett statens tobaksmonopol.

De enligt berörda bemyndigande tillkallade sakkunniga avgåvo den 2 september 1911 betänkande jämte alternativa förslag till införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt till tobaksbeskattningens reglerande utan statsmonopol (stämpelskatt på cigaretter och cigarettobak jämte höjd tobakstull).

Sedan åtskilliga myndigheter blivit hörda över dessa förslag, är det sålunda samlade materialet nu föremål för bearbetning inom finansdepartementet med biträde av särskilda sakkunniga. Bearbetningen har framskridit så långt, att förslag kan föreläggas Riksdagen år 1914.

Förutom de båda förenämnda förslagen av 1909 års tobaksskatteskommitté föreligger nu ytterligare ett inom finansdepartementet utarbetat förslag i tobaksbeskattningsfrågan.

De beräknade årliga inkomsterna enligt dessa tre särskilda förslag utgöra enligt monopolförslaget omkring 17,000,000 kronor, enligt 1909 års kommitterades förslag om stämpel å cigaretter och cigarettobak samt förhöjd tull omkring 6,500,000 kronor samt enligt det senast i finansdepartementet utarbetade förslaget, som avser tillverkningskatt å alla tobaksvaror, omkring 12,000,000 kronor. Sistnämnda förslag är byggt på den förutsättningen, att det beräknade skattebeloppet i sin helhet skall uttagas först efter 10 år. Intill dess skulle skatten utgå med växlande belopp, börjande med 4,100,000 kronor och successivt stigande vart tredje år, tills maximum ernåtts.

Jag utgår i mina efterföljande beräkningar från det sista förslaget, som, såvitt jag nu kan finna, synes mest lämpligt att lägga till grund för lagstiftning i ämnet. Ehuru jag icke nu framlägger definitivt förslag om införande av tobaksskatt, kan man dock tryggt utgå från, att denna inkomstitel kan giva 12,000,000 kronor om året.

Det är emellertid härvid att märka, att tobaksskattens avkastning, sådan den för vart och ett av åren kan beräknas, icke förrän år 1927 behöver i sin helhet beräknas för förevarande ändamål.

En annan, rikt givande inkomstkälla står vidare att vinna genom åvägabringande av ökad malmexport från de norrbottniska gruvfälten. För ändamålet erfordras överenskommelse mellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående ökad malmbrytning inom Kirunavara och Gellivare malmfält. Kungl. Maj:t har också förut denna beslutat att förelägga Riksdagen proposition i sådant syfte.

Av de inkomster, som genom en sådan överenskommelse skulle tillföras staten, är en avsevärd del av beskaffenhet att icke under några förhållanden böra komma i betraktande vid de inkomstberäkningar, som nu äro å bane i anledning av folkpensioneringsförslaget. Så är förhållandet med 93,000,000 kronor, som intill utgången av år 1932 skulle tillföras staten i form av andel i vinsten å den brutna och exporterade malmen. Detta är att anse såsom ett statens kapital, som bör tagas i anspråk allenast för minskning i statens skuldsättning.

Annorlunda ställer det sig med den beräknade räntan å detta kapital ävensom med den av den ökade malmbrytningen föranledda ökade trafikinkomsten å statens järnvägar. Dessa inkomster äro beräknade att under åren 1914—1933 uppgå inalles till, räntan omkring 32,800,000 kronor samt den ökade trafikinkomsten omkring 53,500,000 kronor.

Slutligen kommer, i händelse malmexporten ökas i enlighet med mitt förevarande förslag, en ökad inkomstskatt att tillföras statsverket från Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag. Denna ökning i skatten, belöper sig för tiden 1914—1933 i allt till omkring 11,000,000 kronor.

Vad nu berörda inkomster var för sig och tillhopa beräknas inbringa under ifrågavarande tidsperiods särskilda år, åskådliggöres av efterföljande tablå:

Å r.	Järnvägens ökade drifts- överskott.	Besparade ränteutgifter genom minskad skuldsättning.	Ökning av Luossavaara- Kiirunavaara aktiebolags inkomstskatt.	Summa.
1915	1,076,000	84,000	147,600	1,307,600
1916	1,484,500	162,000	249,906	1,896,406
1917	1,898,000	270,000	330,600	2,498,600
1918	2,301,000	408,000	425,250	3,134,250
1919	2,843,000	570,000	494,175	3,907,175
1920	3,251,500	762,000	592,350	4,605,850
1921	3,306,500	984,000	672,240	4,962,740
1922	3,306,500	1,212,000	688,920	5,207,420
1923	3,306,500	1,440,000	689,190	5,435,690
1924	3,306,500	1,668,000	689,280	5,663,780
1925	3,306,500	1,896,000	676,800	5,879,300
1926	3,306,500	2,124,000	677,700	6,108,200
1927	3,306,500	2,352,000	677,700	6,336,200
1928	3,306,500	2,580,000	677,700	6,564,200
1929	3,306,500	2,808,000	677,700	6,792,200
1930	3,306,500	3,036,000	677,700	7,020,200
1931	3,306,500	3,264,000	677,700	7,248,200
1932	3,306,500	3,492,000	677,700	7,476,200
1933	3,306,500	3,720,000	677,700	7,704,200

För beredande av möjlighet till omedelbar jämförelse mellan de ökade krav, som folkpensioneringen kommer att ställa på budgeten samt de nu beräknade nya inkomsterna såväl av tobaksskatten som av den ökade malmexporten, tillåter jag mig här meddela följande sammanställning:

Å r.	Erforderliga riksstatsanslag för pensioneringen.			Summa ökning av vissa stats-tillgångar åren 1915—1933 under förutsättning av ökad malmexport från de norrbottniska gruvfälten.	Tillkommer av tobaks-skatte-medel.	Brist att täcka i annan ordning.
	Anslaget i sin helhet.	Däruv täckas från nuvarande inkomstkällor.	samt av nya inkomstkällor.			
1914	5,250,000	5,250,000	—	—	—	—
1915	6,550,000	2,000,000	4,550,000	1,307,600	3,242,400	—
1916	7,750,000	2,000,000	5,750,000	1,896,406	3,853,594	—
1917	8,950,000	2,000,000	6,950,000	2,498,600	4,451,400	—
1918	10,200,000	2,000,000	8,200,000	3,134,250	5,065,750	—
1919	11,400,000	2,000,000	9,400,000	3,907,175	5,492,825	—
1920	12,700,000	2,000,000	10,700,000	4,605,850	6,094,150	—
1921	13,950,000	2,000,000	11,950,000	4,962,740	6,987,260	—
1922	15,150,000	2,000,000	13,150,000	5,207,420	7,942,580	—
1923	16,300,000	2,000,000	14,300,000	5,435,690	8,864,310	—
1924	17,450,000	2,000,000	15,450,000	5,663,780	9,786,220	—
1925	18,650,000	2,000,000	16,650,000	5,879,300	10,770,700	—
1926	19,800,000	2,000,000	17,800,000	6,108,200	11,691,800	—
1927	20,900,000	2,000,000	18,900,000	6,336,200	12,000,000	563,800
1928	21,950,000	2,000,000	19,950,000	6,564,200	12,000,000	1,385,800
1929	23,000,000	2,000,000	21,000,000	6,792,200	12,000,000	2,207,800
1930	24,150,000	2,000,000	22,150,000	7,020,200	12,000,000	3,129,800
1931	25,200,000	2,000,000	23,200,000	7,248,200	12,000,000	3,951,800
1932	26,200,000	2,000,000	24,200,000	7,476,200	12,000,000	4,723,800
1933	27,150,000	2,000,000	25,150,000	7,704,200	12,000,000	5,445,800

Av denna tablå framgår, att, därest staten skulle komma att anlita de inkomstkällor, på vilka jag här givit anvisning, det är ekonomiskt sört för folkpensioneringen till och med år 1926. För de återstående åren erfordras härutöver, på sätt av sammanställningen framgår, de i tabellens sista kolumn angivna belopp.

Att redan nu peka på särskilda inkomster för täckande av dessa belopp kan knappast anses behövt. Det torde vara tillräckligt att erinra, hurusom med ett tobaksmonopol inkomsten av tobaken naturligtvis kan stegras avsevärt utöver vad i ovanstående beräkningar upp-tagits.

För övrigt vill jag som min mening framhålla, att inkomst- och förmögenhetsskatten efter verkställd utredning säkerligen skall visa sig kunna giva en avsevärt ökad avkastning.

Att för bestridande av nu ifrågavarande utgift beräkna sådana indirekta skatter, tullar och avgifter, som avse nödvändiga konsumtionsartiklar, framför allt livsförnödenheter, anser jag alldeles uteslutet.

Enligt pensionsförsäkringsförslaget skall nuvarande arbetarförsäkringsfonden ingå till och bilda själva grundplåten i den fond, som enligt lagförslaget skall bildas genom de försäkrades avgifter. Arbetarförsäkringsfonden behöver från och med år 1915 stå till förfogande för pensionsverket och torde därför bära från den 31 december 1914 överflyttas till den i lagförslaget omförmälda fonden. Huruvida pensionsfonden i sin helhet kommer att förvaltas av den blivande pensionsstyrelsen eller av annan vederbörande, torde få bero på beslut av 1914 års riksdag. Jag förordar på grund härav, att beslut nu måtte meddelas om den av mig nyss antydda överflyttningen.»

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte, hemställde härefter, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition föreslå Riksdagen

att för år 1914 anvisa ett anslag av 4,650,000 kronor för bestridande av på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring samt

att besluta att arbetarförsäkringsfonden från den 31 december 1914 skall överflyttas till och ingå i den fond, som enligt lagen om pensionsförsäkring skall bildas genom de försäkrades avgifter.

Till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdde hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

Nils Ädelgren.
